

EDITORIAL

Hugpungon ang pumuluyo, pasabton ang pabaya nga rehimen Duterte

Hayag nga nasaksihan sang minilyon nga Pilipino ang kriminal nga pagpatumbaya sang gubyerno ni Rodrigo Duterte sang manghalit ang mga bagyo Quinta, Rolly kag Ulysses. Samtang nagakalumos sila sa baha kag ulan, mahamuok nga nagakatulog si Duterte sa iya mga responsibilidad kag salabton. Agud tabunan ang iya kapalpakan, ginbasol niya ang mga biktima nga kuno wala nagpamati sa mga warning sang awtoridad. Mas malala, pagpangtamay sa mga gilayon nga naghatag sang bulig kag pagpamahog ang sabat niya sa mga nagkunderar sa iya kapalpakan.

Napaslawan si Duterte nga kumpasan ang nagkalainlain nga mga ahensya kag lokal nga yunit, maghimo sang maabtik nga mga tikang, magpusisyon sang bastante nga tinawo kag kagamitan para sa madasig nga pagresponder. Pila ka tuig na nga ginbuhinan sang iya rehimen ang pondo pangkalamidad gani piang ang mga taga-responder nga dululungan nga sabton ang madamo nga lugar nga pinakagrabe nga naapektuhan.

Resulta sini, minilyon nga Pilipino subong ang nagaantus sa pagkaguba nga dulot sang baha kag pagtiphag sang duta. Pila ka pulo ka libo

nga kabalayan sa kaumhan, sentrong banwa kag syudad ang naguba sang mabaskog nga hangin, baha kag nagasulog nga tubig kag lunang. Nalunod ang mga palayan, talamnan sang utanon kag iban pang tanom. Naguba ang mga bangka nga pangisda. Nasamad ang ginpangabudlayan nga kagamitan pangbalay kag pangpangabuhian. Madamo ang nabilin nga wala bisan ano. Utod ang serbisyo sang tubig kag kuryente sang mga pribadong kumpanya. Nagalabot na sa ₱12.3 bilyon ang panugod nga tantya nga halit.

Tuman kahinay mag-abot kag

kulang katama ang ayuda sang gubyerno. Linibo ang nagapabilin sa nagaginutok nga mga *evacuation center* kon sa diin bulnerable sila nga malatnan sang Covid-19.

Tumalagsahon kag dapat dayawon ang mga pagtinguha sang mga organisasyong masa kag indibidwal nga gilayon naghulag agud salbaron ang mga nahalitan. Pero ang mga ini limitado gid lang kag indi dapat ibaylo sa responsibilidad sang estado para malaparan kag sistematiko nga sabton ang kinahanglanon sang mga ginhalitan.

Husto lang nga sukton gid si Duterte sa tunga sang mga kalamidad ilabi na nga tuman kalayo ang mga prayoridad sang iya rehimen sa halambalanon sang atensyon kag pagtalana sang pondo. Padayon sini nga ginauna ang kontra-insurhensya kag napun-an sang korapsyon nga mga proyektong imprastruktura. Ginbuhinan sini ang pondo para sa pag-

responder kag paghanda sa mga kalamidad kag nagtalana lang sang gamay nga ₱15.7 bilyon subong nga tuig, 60% nga mas manubo sa ₱39 bilyon nga gintalana sang 2017. Dapat iduso nga sayluhon ang pondo sang mga ahensya nga nakapokus sa pagpamigos, pareho sang ₱19 bilyon nga pondo sang NTF-ELCAC, sa mga programa para liwat nga ibangon ang mga nahalitan. Dapat iduso ang gilayon nga pagpanagtag sang ₱83 bilyon nga ginatago kag hungod nga indi ipanagtag sang mga ahensya sang gubyerno para sa mga biktima sang pandemya kag kalamidad.

Sa atubang sang palpak nga sabbat sang rehimen, dapat hugton kag palaparon ang nagahiliusa nga tingog kag paghulag sang pumuluyo para pabaskugon ang hublag nga nagasukot sa palpak kag pabaya nga rehimen. Dapat nga lab-uton nila ang mga komunidad, upisina, pabrika kag iban pang lugar kon sa diin nagahari ang pagpamahog kag disimpormasyon sang rehimen. Himuon nila nga mga sentro sang protesta ang ila mga komunidad kag lugar sang ebakwasyon para itulod ang rehimen nga pahulagon ang tanan

nga ahensya kag resorsa sang estado kag himuon nga prayoridad ang pagsagup sa mga apektado. Tubtob nga lapta-lapta ang mga singgit, pakagamayon lang ni Duterte ang kaakig kag disgusto sang pumuluyo.

Dapat ipahangup nga indi dapat maghulat, magpakitluoy o magpakalimos ang mga nahalitan kag pumuluyo para sa materyal kag pinansyal nga bulig sa nasyunal nga gubyerno. Kinamatarung nila ang madasig nga sabbat sang estado sa ila kinahanglanon nga pagkaon, tubig, panapton, gamit pangtinlo kag medikal. Kinamatarung nila ang pondo kag serbisyo para madasig nga pagpanglimpyo sang mga ginbaha nga komunidad, gilayon nga pagbalik sang serbisyo nga tubig kag kuryente kag bulig sa pagpatindog sang mga balay kag bilding. Kinamatarung nila nga magbaton sang pondo pang-emerhensya agud bayluhan ang mga gamit nga nalunod sa baha pareho sang mga dyip, motor, bangka, gamit sa balay kag iban pa. May kinamatarung sila sa pondo sang banwa nga nakatalana para sa nasamad nga mga ulumhan, negosyo kag iban nga ginakuhaan sang pangabuhian.

Tuig-tuig, masobra 20 bagyo ang nagaagi sa Pilipinas. Nagakadapat lang ang panawagan para sa imbestigasyon sa mga upisyal, ahensya kag kumpanya nga gintunaan sang malapad nga paglunod sa ginatos nga mga komunidad pareho sang Magat Dam. Dapat repasuhon ang kahandaan sa mga kalamidad kag mga tikang sang mga ahensya nga nakatumod diri para indi magliwatliwat ang mga trahedyas.

Dapat man nga pasabton ang rehimen sa kapaslawan nga maghimo sang signipikante nga rehabilitasyon sa naturalisa, padalumon ang mga suba kag sapa kag iban pa nga tikang nga makakontrol sa pagbaha pagkatapos sang apat ka tuig sa gahum. Pakamalauton si Duterte sa paltik nga panawagan nga “katarungan pangklima” samtang wala man sang untat ang pagpangmina, pagpangtrosos kag mapanamad nga mga imprastruktura nga ginapondohan sang dumuluong nga nagadulot sang malaparan nga pagkasamad sa kapalibutan.

Ang kriminal nga pagpatumbaya ni Duterte sa kaayuhan sang pumuluyo sa atubang sang kalamidad nagasampaw sa pila ka bulan nga kapaslawan sa pagsabbat sa pandemya, pagpangguba sa ekonomya kag hayagan nga korapsyon. Ginaguba sini ang pungsod sa wala untat sini nga pagpangutang sa mga dumuluong nga institusyon, pagpatuman sang maki-kapitalista nga mga polisiya nga nagahalit sa mga mamumugon, kakulangan sang subsidyo sa agrikultura kag iban pa nga labaw nga nagapabudlay sa sitwasyon sang masang nagaantus.

Daw isa ka bagyo si Duterte nga sobra apat ka tuig na nga nanghalit sa pungsod kag brutal nga nagapamatay sa sin-o man nga nagabalabag. Indi matakos ang kahalitan nga dala niya sa mga ulumhan, negosyo kag pangabuhian sang minilyon nga pumuluyo. Dapat padayon nga hugpungon ang kaakig sang pumuluyo tubtob makatuga sang isa ka bagyo sang protesta nga magatulod sa iya nga magbiya kon indi man mapatalsik sa pwesto kag mapasabbat sa tanan niya nga krimen pagkatapos sini. **AB**

Kaundan

Editorial: Hugpungon ang pumuluyo , pasabton ang pabaya nga rehimen Duterte 1

Mga paghulag sang pamatan-on 3

Opensiba sa Bukidnon, Sultan Kudarat 3

Protesta para sa pangabuhian 3

Bagyo sgpag-antus dulot sg pagpabaya 4

Baha kg kagulangan, pagdambong kg ganansya 5

Kahimtangan sg mga mangingisda 6

Gera ni Duterte kontra sa mga bata 7

Sa malip-ot nga pulong 8

Atake sa mga mamahayag 9

Mga tumandok, ginkasuhan sg terorismo 10

Mga krimen sa gera sg Australia 10

Dumog sa Bukidnon kg Lanao 10

Badyet sg AFP, gindugangan 10

Ang *Ang Bayan* ginabantala duha ka beses kada bulan sang Komite Sentral sang Partido Komunista ng Pilipinas

ANG Bayan

Tuig LI No. 22 | Nobyembre 21, 2020

Ang *Ang Bayan* ginabantala sa lenggwahe nga Pilipino, Bisaya, Iloco, Hiligaynon, Waray kag Ingles. Nagabaton ang *Ang Bayan* sang mga kontribusyon sa porma sang mga artikulo kag balita. Ginabuyok man ang mga bumalasa nga magpaabot sang mga saway kag rekomendasyon sa ikauswag sang aton pahayagan.

 [instagram.com/prwcnewsroom](https://www.instagram.com/prwcnewsroom)

 [@prwc_info](https://twitter.com/prwc_info)

 cppinformationbureau@gmail.com

Pamatan-on, nagpanawagan sang mga paghulag

Youth strike o pagbato sang pamatan-on ang singgit sang mga estudyante sang Ateneo de Manila University (ADMU) kag University of the Philippines (UP)-Diliman sa Quezon City para sukton kag tapuson ang kriminal nga pagpabaya sang rehimeng Duterte. Ginatantya nga 400 pamatan-on ang nagtipon sa atubangan sang ADMU sang Nobyembre 17 agud hangkaton ang rehimen nga sabton ang krisis nga dulot sang kalamidad kag pandemya. Nagprotesta man sila sang Nobyembre 20. Ginpangunahan ang mga paghulag sang Kabataan Partylist kag National Union of Students of the Philippines. May mga paghulag man sa Bulacan kag Cebu.

Sunud-sunod nga nagpagwa sang deklarasyon sang pagbato ang mga pamatan-on pagkatapos manawagan ang mga lider-estudyante sang ADMU nga indi magpasa sang mga rekisitos tubtob indi mapatalsik si Rodrigo Duterte sa poder. Ginsundan ini sang mga pahayag sang mga estudyante sa iban pa nga unibersidad sang *academic break* o temporaryo nga pagsuspende sa mga *online class*. Pagtapos naman sang semestre ang panawagan sang mga titser sa University of the Philippines-Diliman. Tanan sila nagkasugot nga indi matarung ang pagpadayon sang klase sa tunga sang mga kalamidad, kawad-on sang areglado nga

internet kag indi nagakaigo nga bug-at sang mga akademiko nga rekisito.

Bitbit sang mga estudyante ang panawagan nga maghatag sang pila ka adlaw nga pag-untat sa eskwela para makapahuway ang mga estudyante kag makabulig labi na ang mga naigo sang kalamidad. Apat ka unibersidad pa lang ang naghatag sang isa ka semana nga pahuway sa mga estudyante. Nagbalibad ang Commission on Higher Education nga magdeklarar sang *academic break* sa pungsodhon nga sakop. Nagplatar sang resolusyon ang tiglawas sang Kabataan Partylist sa Kongreso para balayon sa pungsodhon nga sakop nga mag-untat sang klase sang pila ka adlaw. **AB**

Mga opensiba sa Bukidnon, Sultan Kudarat

GINPALUKPAN SANG EKSPLO-sibo sang Bagong Hukbong Bayan (BHB)-Bukidnon ang nagao-perasyon nga platun sang 8th IB sa Sityo Ulayanon, Barangay Calabugao, Impasug-ong sang Nobyembre 5. Lima ka suldado ang napatay kag lima man ang napilasan.

Sa Malaybalay City, duha ka beses man nga gin-atake sang mga Pulang hangaway ang nagao-perasyon nga elemento sang 88th IB sa Sityo Kugun-Kugon, Barangay Manalog sang Nobyembre 19 kag 20. Nagapamuno sang iligal nga bulang ang mga suldado sa lugar.

Sultan Kudarat. Patay sa reyd sang BHB-Sultan Kudarat ang tatlo ka aset sang 37th IB sa Sityo Secret Valley kag Maggon, Barangay Datu Wasay, Kalamansig sang Oktubre 24, mga alas-5 sang kaagahon. Nakumpiska halin sa ila ang tatlo ka *shotgun* kag mga bala.

Protesta kag kampanya para pangapinan ang pangabuhian

MADINALAG-ON NGA NAPUNGGAN sang barikada sang mga imol ang demolisyon sa Sityo Back-Matimco, Barangay Subangdaku, Mandaue City, Cebu umpisa Nobyembre 11. Ginsulong sila sang mga pulis kag tinawo sang lokal nga gubyerno agud idemolis ang ila mga balay sa ngalan sang pagpalapad sang mga dalan. Ginpamunuan ang barikada sang Panaghugpong-Kadamay Cebu.

Sa Quezon City, masobra 1,000 imol sa syudad ang nagprotesta sa Barangay Bagong Silangan sang Nobyembre 18 agud iduso ang ila kinamatarung sa disente nga puluy-an kag pangabuhian.

Antes sini, sang Nobyembre 9, nagprotesta man kag nakigdayalogo ang mga imol sa pagpanguna sang Pinagkaisang Lakas ng Mamamayan sa lokal nga gubyerno sang Quezon City. Gintugutan sila nga italauma ang 118-ektarya nga bakanteng duta nga sakop sang amo nga barangay.

Samtang, nagprotesta ang mga drayber kag opereytor sang dyip

upod ang ila mga suporter sa Quezon City sang Nobyembre 9. Padayon nila nga ginaduso ang pagbalik-byahe sang tanan nga dyip.

Sang Nobyembre 18, nagkadto ang 700 drayber sang motorsiklo sang FoodPanda Philippines sa Department of Labor and Employment sa Intramuros, Manila para imbestigahan ang manubo nga sweldo sang kumpanya sa ila. Siling nila, may mga kahigayunan nga nagabaton lang sila sang ₱11.45 para magdeliber sang pagkaon sa byahe nga walo ka kilometro. Ang FoodPanda ginapadalagan sang multinasyunal nga kumpanya nga Delivery Hero nga

nakabase sa Germany.

Dugang nga sweldo, naduso sang unyon

Naduso sang mga mamumugon sang Davao Central Chemical Corporation (DCCC) ang matarung nga dugang-sweldo kag benepisy sa ila *collective bargaining agreement* (CBA) para sa tuig 2020-2022.

Nagpirma sa CBA ang DCCC Independent Union-NAFLU-KMU kag maneydsment sang kumpanya sang Nobyembre 17. Ang amo nga kumpanya nagaeksport sang *activated carbon* kag iban pa nga kemikal.

Naagum sang mga mamumugon ang ₱1,350 kada bulan nga dugang nga sweldo sa 2021 kag panibag-o nga dugang sa 2022. Nagdugang man sa listahan sang mga benepisy ang insentibo nga ₱2,500 para sa mga nagserbisyo na sang lima ka tuig. **AB**

Bagyo sang pag-antus dulot sang pagpabaya

Gab-i sang Nobyembre 13, madasig nga naglapta ang pagpangayo sang bulig sang pumuluyo halin sa Cagayan Valley samtang ginabunalan ang rehiyon sang bagyo Ulysses. Madasig nga nagtaas ang tubig sa lugar dulot sang hinanali nga pagbuhang sang tubig sang Magat Dam. Sang maglab-ot sa 13 metros ang taas sang Cagayan River, nagdungan sa pagbuhang sang tubig ang mga dam sa Ambuklao kag Binga.

Sa sulod sang 11 oras, nalunod sa baha ang 21 banwa kag isa ka syudad sa Cagayan kag tatlo ka syudad sa Isabela. Naglab-ot ang pagbaha sa 15 munisipalidad sa Nueva Vizcaya kag lima ka banwa sa Quirino. Madamo sa mga nahalitan ang tubtob sa kaagahon nga naghulat sa atop sang ila nga mga balay bangud sa kahinay sang tikang sa pasagup sa ila. Suno sa mga taga-Cagayan, ini na ang pinakamalala nga pagbaha sa rehiyon sa nagligad nga 45 tuig.

Nobyembre 12, nalunod sa tubig baha ang halos 40,000 kabalayan sa Marikina City kag 2 ka banwa sa Rizal sang buksan man ang Angat Dam antes kag sa kasagsagan sang bagyo. Nagtaas man ang baha sa iban pa nga bahin sang Metro Manila dulot sang wala sang untat nga pagulan. Madamo nga bilding, poste kag kawad sang kuryente ang natumba dulot sang mabaskog nga hangin. Bangud diri, masobra tatlo ka milyon nga balay ang nawad-an sang kuryente. Pila ka milyon man ang nawad-an sang serbisyo nga tubig sa panahon sang kakinahanglanon. Naglab-ot na sa 76 ang napatay dala sang pagbaha. Sa inisyal nga tantya, naglab-ot na sa ₱10 bilyon ang halit dulot sang Ulysses.

Sa nabagatnan nga bahin sang Luzon, wala pa makabangon ang rehiyon sang Bicol kag Southern Tagalog sa pagpanghalit sang superbagyong Rolly nga nanghanot sang Nobyembre 1. Wala pa nakarekober ang 240,000 pamilya nga nadulaan sang balay sa baybayon nga lugar sang Albay, Catanduanes, Camarines Sur, Camarines Norte kag Quezon sang mag-igo ang bagyo Ulysses sang Nobyembre 11. Ara sa ₱17.8 bilyon ang halit nga dulot sang Rolly sa mga ulumhan kag imprastruktura di-

ri kag sa Calabarzon. Naglab-ot pa gihapon sa 25 ang napatay sa kasagsagan sang bagyo. Ang superbagyo Rolly ang ginatawag nga pinakamabaskog sa lima ka bagyo nga sunod-sunod nga nagsulod sa pungsod sa sulod lang sang tatlo ka semana.

Hugot ang panawagan para pasabton ang mga upisyal kag ahensya nga nagadumala sa pito ka dam (Angat, Ipo, La Mesa, Ambuklao, Binga, San Roque kag Magat) nga wala sang patugsiling kag dululungan nga nagbuhang sang tubig sa kasagsagan sang bagyo. Wala sang notisya ang mga nagadumala sa lokal nga gubyerno kon san-o kag ano kadamo ang buksan sini nga tubig.

Kadungan sini, liwat nga nagtingkad ang panawagan nga untaton ang pagtukod sang konstruksyon sang Kaliwa Dam. Sa baylo, nagpanawagan sila nga maghimo sang malapad nga reporestasyon sa kabukiran sa Sierra Madre nga amo ang ginahalinan sang baha kag tubig sa mga dam sang La Mesa kag Angat.

Gin-ako ni Duterte nga tulog siya sa kasagsagan sang mga bagyo. Sa amo man, wala siya sang ginbaton nga pagkulang nga sang ulihi nagpakita siya sa publiko. Sa baylo, wala sang basehan nga ginakusar niya si Vice Pres. Leni Robredo sang pagpang-agaw sang eksena, gininsulto ang mga *relief operation* sang iya nga upisina kag ginpaandaman batuk sa pagdalagan sa pagkapresidente sa 2022. Sa atubang sang pagpalanusmo sang madamo nga tawo, nakuha pa niya nga magbuhi sang malaw-ay nga lahog upod ang pila ka lokal nga upisyal.

Pagtukod sang isa na naman nga *task force* ang sabat ni Duterte sa malaparan nga halit nga dulot sang

bagyo kag masingki nga kaakig sang pumuluyo sa iya nga rehimen. Ginanunsyo sang Nobyembre 14 ang pagtukod sang Build Back Better *task force* nga pamunuan sang pala-reho nga inutil kag indi kwalipikado nga mga heneral kag myembro sang iya nga kabinete. Ginpaidalom niya ang bilog nga Luzon sa *state of calamity* para may ara nga kabangdanan para liwat nga maghugakom sang pondo ang iya upisina kag mga uyat sini nga ahensya.

Baliskad ni Duterte, madasig kag gilayon nga nagsabat ang mga demokratiko nga organisasyon kag indibidwal para magbulig sa mga nabiktima. Lakip sa mga nagtabang ang Tulong Kabataan Network, Tulong Sulong Cagayan Valley Network, Balsa, Tulong Obrero kag mga upisina sang mga progresibo nga partido sa Kongreso. Madasig man nga nagbulig ang mga buhat sa kaluoy nga mga organisasyon. Nangin taytay man ang upisina sang bise-presidente para ipaabot sang mga taga-responder ang mga singgit kag pagtawag nga nagapangayo sang bulig ilabi na sang mga residente sang Cagayan. Nakatipon man ini sang halos ₱50 milyon para sa *relief operation*. AB

#NasaanAngPangulo

hashtag nga pila ka beses nag trend sa Twitter sa panahon sang mga bagyo agud sukton ang kawad-on sang preparasyon kag kawad-on sang aksyon ni Duterte samtang nagakalunod sa baha ang Metro Manila, Bicol kag Cagayan Valley.

Magat Dam

gintukod sang diktaduryang Marcos sang 1980 gamit ang pondo halin sa World Bank. Ginaserbisuhan sini ang 380-MW nga *hydropower plant* nga ginapanag-iyahan sang pamilya Aboitiz kag isa ka kumpanya nga Norwegian. Ang planta ang kabangdanan kon ngaa wala gilayon magbuhang sang tubig ang dam bisan may palaabuton na nga bagyo.

Baha kag kagulangan, pagdambong kag ganansya

Indi mabalibaran nga ang pagkalbo sang kagulangan ang isa sa mga mayor nga paktor sang mga pagbaha kag pagtiphag sang duta kada may kalamidad. Sa datos sang gubyerno sang 2015, pito ka milyon nga ektarya sang kagulangan na lang ang nabilin sa Pilipinas o 23% sang kabilugan nga erya sang pungsod. Tatlo ka porsyento na lang ang nabilin sa mga prontera nga kagulangan sini. Suno sa isa ka pagtuon, isa ang Pilipinas sa 10 pungsod nga may pinakamadasig magkalbo sang kagulangan sa nakaligad nga duha ka dekada.

Sa subong, ginatantya nga 47,000 ektarya sang kagulangan kag bakawan ang ginakalbo kada tuig. Makabulig tani ang mga ini agud pungan ang pagtiphag sang duta, pagbaha kag mga higanteng balod-bago.

Antes mag-abot ang mga Espanyol, may 27 milyon nga ektarya ang kagulangan sang Pilipinas. Sakup sini ang 90% sang kadutaan sang pungsod. Nagtibusok ini pakadto 21 milyon nga ektarya paglab-ot sang 1900 dulot sang malaparan nga paghawan sang mga kolonyalista para sa mga plantasyon pang-eksport kag asyenda. Liwat nga nagdasig nga nagkalbo ang mga kagulangan sang dekada 1940 makaligad isulong sang mga nagsulunod nga papet nga gubyerno ang pag-eksport sang troso bilang mayor nga makuhaan sang dumuluong nga kita.

Paglab-ot sang 1970, ginatantya nga masobra 170,000 ektarya sang kagulangan sa abereyds ang ginakalbo kada tuig. Manubo pa sa 5% sini ang gintamnan liwat sang puno sang kahoy. Gingamit sang diktador nga si Ferdinand Marcos ang pagpangtroso bilang bulugasan sang mga ara sa poder. Sang 1975, ang mga kumpanya nga protektado ni Marcos nag-utod sang nagalab-ot sa 15.5 milyon kubiko-metro nga troso, pinakamataas nga narekord sa kasaysayan sang pungsod. Halin 1972 tubtob 1988, gintantya nga 8.57 milyon ka ektarya sang kagulangan ang ginkalbo kag 3.8 milyon ektarya sang prontera nga kagulangan ang ginguba. Sa dekada 1990, gintantya nga 8% na lang ang nabilin nga kagulangan.

Lakip sa labing mapanghalit nga kroni ni Marcos si Alfonso Lim Sr. nga nagkalbo sa kagulangan sang Ifugao kag Cagayan Valley, ang gi-

nakuhaan sang tubig sang subong nga Magat Dam. Ginapanag-iyahan niya ang indi magnubo sa pito ka kumpanya sa pagpangtroso sa ginatos ektarya nga kagulangan diri.

Para monopolisahon ang industriya, gintalana ni Marcos si Juan Ponce Enrile bilang upisyal sa pagpangtroso nga solo manughatag sang permit sa mga kumpanya. Ginhatag man ni Marcos ang pinakadaku nga konsesyon sa pagpangtroso sa San Jose Timber Corp. ni Enrile nga nagsakop sa masobra 95,770 ektarya sang kagulangan sa Northern Samar. Luwas pa ini sa mga konsesyon sang pito pa niya ka kumpanya sa Palawan, Samar, Butuan, Butuan kag Cebu.

Si Isidro, anak sang kroni ni Marcos nga si David Consunji, ang subong nga pinakadaku nga kapitalista sa pagpangtroso. Ginpanubli

niya ang DMCI Holdings, Inc. nga nagsakop sa 102,954 ektarya nga kagulangan sa 10 banwa sang South Central Mindanao. Makit-an man sa amo nga mga lugar ang higante nga mga minahan.

Padayon nga ginatugutan sang rehimeng Duterte ang mga operasyon sa pagpangtroso para pang-eksport sa pihak sang dinekada na sini nga pagpangguba sa naturalisa. Halin 2016 tubtob 2019, nag-eksport ang Pilipinas sang 878,664 tonelada nga troso. Mayorya sini nagkadto sa China (81%) kag ang iban sa Japan (18%). Sang 2011-2015, halos 1.6 milyon tonelada nga troso man ang gin-eksport sang pungsod. Luwas pa diri ang ginatos ka libo nga tonelada sang ginproseso nga mga produkto nga kahoy pareho sang *plywood*, kag mga kahoy halin sa iligal nga pagpangtroso. AB

Paltik nga programa nga reporestasyon

WALA SANG TUNAY NGA plano ang reaksyunaryong estado para buhion liwat ang mga kagulangan sang pungsod. Ang National Greening Program (NGP) sini isa ka padihut lang para sa malaparan nga *contract growing* sang mga komersyal nga kahoy nga kadam-an mapanghalit sa ekolohikal nga balanse sang mga kagulangan. Ang labing makabenepisyo sa mga kontrata nga ginahatag sang NGP ang mga lokal nga pulitiko kag ila mga kasosyo nga negosyante sa *agroforestry*. Kadam-an sa mga puno sang kahoy nga ginatanom sa mga erya nga sakup sang NGP indi duna sa lokal nga kagulangan. Lakip sa mga ini ang mga komersyal nga kahoy nga madasig magtubo pareho sang mahogany, *falcata*, *rubber*, kag iban pa nga pang-eksport nga pananom pareho sang kape kag kakao. Ang nasambit nga mga puno kag pananom nalakip sa nagapanguna nga eksport sang pungsod. Baliskad ini sa ad-bays sang mga siyentista nga magtanom sang mga puno nga duna sa kagulangan agud mapabilin ang ekolohikal nga balanse sang mga ini.

Gin-ako mismo sang Department of Environment and Natural Resources nga plano sini nga anihon ang troso sa halos 79 ektarya nga mga plantasyon sang NGP sa nagkalainlain nga bahin sang pungsod nga magahatag sang ₱31.6 bilyon nga kita sa mga kasosyo sini nga kontraktor. Mas malaut pa, ginagamit sang estado ang NGP para palayason ang mga mangunguma kag tumandok sa mga mabukid nga komunidad kag agawon ang ila mga ulumhan kag dutang ansestral.

Ang mga mangingisda sa panahon sang pandemya kag pasistang *lockdown*

Antes pa ang sunud-sunod nga bunal sang mga bagyo sining tuig, ginhanot na sang pandemya nga Covid-19 kag palpak nga sabat diri sang rehimeng Duterte ang sektor sang pangisda. Ginpalala sang krisis sa publiko nga ikaayong lawas ang daan na nga krisis sa pangabuhian sang isa sa pinakaimol nga sektor sang katilingban. Ginpalala pa ang ila kahimtangan sang *lockdown*, nga nagpapaanoog sang mga restriksyon kag nagdingot sa ila sang ila pangabuhian. May 1.7 milyon nga rehistrado nga mangingisda sa bilog nga Pilipinas.

Isa sa mga restriksyon ang arbitrario nga pagpatuman sang Philippine Coast Guard (PCG) sang “no sail zone” sa mga mayor nga pangisdaan sa Metro Manila kag mga katambi nga rehiyon sang Marso 16. Madasig nga nakapahayag sang pagpamatuk diri ang mga mangingisda bangud daku ang mangin epekto sang pagdumili pareho sa pangabuhian sang mga gamay nga mangingisda kag sang seguridad sa pagkaon sang pungsod. Wala naghimo sang pagtililipon ang pagpangisda gani indi matarung nga ilakip ini sa *lockdown*. Ginbawi ini sang estado pagkatapos ang pila ka adlaw.

Nakapadayon man sa pagpangisda, nangin pangunahon nga problema sang mga mangingisda ang pagabagsakan sang mga hulik. Suspendido ang transportasyon gani mabudlay mabyahe ang mga produkto padulong sa mga mayor nga *fish port* kag bagsakan sa Metro Manila kag mga sentrong syudad. Ginreport ang mga binanyera sang tamban nga indi mabaligya sa Sorsogon, Camarines Sur kag Misamis Oriental. Nagreklamo man ang mga mangunguma sang *seaweed* sa Coron, Palawan dulot sang mga indi mabaligya nga produkto. May mga positibo nga tikang ang pila ka banwa sang Sorsogon nga direkta nga ginabakal ang hulik sang mga gamay nga mangingisda pero indi ini nangin polisiya sa bilog nga pungsod.

Di sapat, kundi man walang ayuda

Hagmak ang pangabuhian sang mga mangingisda. Kon sadto nagalabot na lang sa ₱300 tubtob ₱500 ang ila kita bisan maayo ang pana-

hon, subong ara sa ₱100 tubtob ₱150 na lang ang ila mapauli sa ila mga pamilya.

Sa pihak sini, tatlo ka beses lang nakabaton sang ayuda ang madamo nga komunidad sang mangingisda halin sa tagsa-tagsa nila ka lokal nga guberno sa masobra tatlo ka bulan nga *enhanced community quarantine* (ECQ). Kada *relief pack* ginatantya nga nagabalor lang sang ₱200-₱300 o katumbas sang tatlo ka kilo nga bugas kag pila ka delata. Kinnaan ₱6,500 lang ang ginabaton sang mga pamilya nga mangingisda. Halin sa tunga sang Marso tubtob katapusan sang Mayo, nagrehistro lang sa abereyds nga ₱100 kada adlaw ang ayuda halin sa rehimen.

Wala sang report kon diin nagkadto ang ₱3-bilyon nga ayuda sang Department of Agriculture (DA) para sa agrikultura, wala san-o man nasambit o naupod ang sektor sang mangingisda. Ang pat-ud, wala ini nakalabot sa ila. Sang Oktubre, ginanunsyo sang DA ang ₱96.53 milyon nga pondo para sa mangingisda, pero indi ayuda kundi pautang ang pondo.

Nagtibusok sang 3.2% ang produksyon sang pangisdaan sa una nga kwarto sang tuig kumparar sa pareho nga kwarto sang nagligad nga tuig. Ang programa sang DA para sa agrikultura sa panahon sang pandemya, pareho sang Plant, Plant, Plant Program o ang “Ahon Lahat, Pagkaing Sapat (ALPAS) Laban sa Covid-19” na-

tumod lang sa kon paano mabyahe ang pagkaon sa merkado, kag indi paano pabaskugon ang produksyon sa kaumhan paagi sang suporta sa mga mangunguma kag mangingisda para siguruhon nga may produkto nga madala sa merkado.

Demanda sang mga mangingisda: ₱15,000 subsidyo para masiguro nga nagapadayon ang ila pangabuhian. Krusyal ang ila pagtrabaho sa suplay sang pagkaon sa bilog nga pungsod.

Mga polisiya nga neoliberal

Ginratsada sang rehimeng Duterte ang pagpasar kag pagpatuman sang mga proyekto nga magadulot sang malaparan nga demolisyon sa tunga sang maigting nga *lockdown* kag istrikto nga pagpatuman sang rehimen sang “stay-at-home policy”. Madasig nga gin-aprubahan sang Kongreso ang prangkisa sang San Miguel Corp. Aerotropolis Project sa Bulacan. Ginkudalan man ang pangisdaan sang mga taga Cavite sa proyekto nga reklamasyon sa Manila Bay. Wala ginpauntat sang pandemya ang plano nga rehabilitasyon sang Manila Bay, lakip ang pagtambak sang *dolomite* o mga peke nga “white sand” sa baybay sang look sa atubang sang Roxas Boulevard.

Sa tantya pabagsak pa ang produksyon sang isda sa ulihi nga bahin sang tuig, gilayon nga nagsuhestyon ang DA sang panibag-o nga importasyon sang isda. Magalabot sa 400,000 metriko tonelada sang galunggong, tilapia, kag iban pa nga pangunahon nga pagkaon nga isda ang plano nga baklon para kuno mapunan ang kakulangan kag makontrol ang pagtaas sang presyo sang isda sa merkado. Nangin kinaandan nga sabat na sang rehimen ang importasyon sa nagapadayon kag sistematiko nga krisis sa agrikultura. **AB**

Ang gera ni Duterte kontra sa mga bata

Napaslawan ang rehimeng Duterte nga tatapon ang kaayuhan kag mga kinamatarung sang mga bata. Sa nagligad nga apat ka tuig, labi pa nga naglala ang daan na nila nga makaluluoy nga kahimtangan. Isa sila sa pinakaapektado sang pandemya nga Covid-19 kag sa palpak nga sabat sang rehimen nga luwas nga buksan ang mga eskwelahan.

Target sila sang peke nga gera kontra-droga sa kasyudaran kag gera kontra-insurhensya sa kaumhan. Wala sila sang proteksyon sa nagkalainlain nga klase sang kalakasan sa sulod sang ila mga balay kag pagpang-abuso sang mga may edad kag mismo sang estado.

Labaw sa tanan, biktima sila sang malakolonyal kag malapyudal nga sistema nga naglubong sa milyon sa kaimulon. Sa estadistika mismo sang estado sang 2017, sangkatlo sa 40 milyon nga bata nga nag edad 15-panubo nagakabuhi sa kaimulon. Halos duha ka milyon sa ila ang napwersa sa lubos-panahon nga magtrabaho para magtimbang sa ila nga mga ginikanan. Isa kag tunga sa milyon man ang ginpabay-an na o gin-abandonar.

Terorismo sang estado

Umpisa Abril tubtob Oktubre subong nga tuig, indi magnubo sa 34 bata, edad 17-panubo, ang ginbiktima sang mga yunit sang Armed Forces of the Philippines kag Philippine National Police sa mahigko nga gera sang rehimeng Duterte sa kaumhan. Tatlo ka bata pa ang napatay sang militar kag lima ang gamayan lang mapatay sa wala sang patugsiling nga pagpangluthang sang nagahuramentado nga mga suldado. Salabton man sang rehimen ang pagkapatay sang 3-bulan nga lapsag nga si River Nasino nga gindingutan sini sang pagtatap sang iya nga iloy nga detenidong pulitikal.

Sa dokumentasyon sang Children's Rehabilitation Center halin Hulyo 2016 tubtob Hulyo 2019, nagalab-ot sa 18 mga bata sa Mindanao, Negros, Bicol kag Samar ang ginpatay sa mga operasyon nga kombat sang AFP. Isa diri si Jhun

Mark Acto, ang 15-anyos nga ginluthang sang mga suldado sang 39th IB kag ginpagwa nga myembro sang BHB sa Davao del Sur. Duha ka bata ang upod nga ginmasaker sang mga suldado kag pwersa sang agalon nga mayduta sa Sagay, Negros Occidental.

Sa Mindanao, naglab-ot na sa 176 sa 228 eskwelahan nga Lumad ang gin-ipit kag ginpasara sang militar kag ila mga paramilitar suno sa datos sang Oktubre. Bangud diri, 5,500 estudyante nga Lumad ang nadulaan sang kahigayunan nga makatuon subong nga tuig.

Gera kontra-bata

Sa kasyudaran, indi magnubo sa siyam ka bata ang pinatay sang mga pulis kag *death squad* sang rehimen sa paltik sini nga gera kontra-droga halin Enero tubtob Hunyo subong nga tuig. Dugang sila sa 122 bata, edad 17 panubo, nga ginpatay halin Hulyo 2016 tubtob Disyembre 2019. Sa tanan nga nadokumento, isa ka kaso lang ang nakalab-ot sa korte--ang kaso sang pagpatay kay Kian delos Santos, ika-54 bata nga biktima--kag bangud lang nakuhaan sang bidyo ang krimen. Madamo sang nailo nga bata ang napilitan nga magpakalimos o magpangita sang trabaho pagkatapos nga patyon ang ila nga mga ginikanan o manugtatap.

Mas malala, ginhatagan-rason sang rehimen ang pagpatay sa mga bata bilang "collateral damage". Madamo sa ila gin-akusar nga manugbaligya sang mga sindikato, kag sa sini dapat lang iupod sa mga pagapatyon o ikulong sa gutok nga kulungan kag pasilidad. Ginproponer pa sang rehimen sang 2018 nga panu-

buon ang edad nga mahimo nga kabigon nga kriminal ang isa ka bata halin 15 pakadto 12 o 9 ka tuig ang edad bangud siling sini, "nahibal-an na nila ang ila nga ginahimo."

Abuso kag pagpamigos sa likod sang *lockdown*

Nalista sang isa pa ka grupo ang pagpatay sang mga pulis sa indi magnubo 15 bata sa nagkalainlain nga rason sa panahon sang *lockdown*. Isa diri ang isa ka 15-tuig nga bata nga babae nga ginlugos sang isa ka pulis sa Ilocos Sur. Gimambusan siya sang duha ka pulis nga kaupdanan sang iya ginreklamo, samtang nagapauli siya kag iya nga pakaisa pagkatapos nga magpasaka sang reklamo sa presinto. Umpisa Marso 19 tubtob Marso 31, naglab-ot sa 22 bata ang nabalita nga nakaagi sang pagpamintas kag abuso bangud sa paglapas nila sa *curfew*.

Labi pa nga nagsingki ang pagpamigos sa mga bata sa idalom sang *lockdown* sa panahon sang pandemya. Pinakaapektado ang mga bata sa mga imol nga komunidad, nga nagantus sa gutok kag mainit nga balay. Isa sa pinakamalala nga epekto sang *lockdown* ni Duterte ang pagtaas sang numero sang mga bata nga ginabugaw o ginapahimo sang mga sekswal nga akto sa internet. Halin Marso 1 tubtob Mayo 24, nagtaas sang 364% ang mga kaso sang pagpang-abuso nga sekswal sa mga bata kumparar sa 2019. Katunga sang mga kaso ginabugaw mismo sang ila nga mga ginikanan o pamilya sa mga *pedophile* (tawo nga nagapakighilawas o gusto nga makighilawas sa mga bata) sa US, Canada, Europe kag Australia. AB

₱135 bilyon

na ang ginbuhos sa **6,000 proyektong imprastruktura** sa nagligad nga **1-4 tuig** pero wala pa gihapon matapos dulot sang **korapsyon**.

11.5%

pagkitid sang lokal nga **ekonomya** sa **ikatatlo nga kwarto sang tuig**, antes pa mag-igo ang sunud- sunod nga **bagyo**.

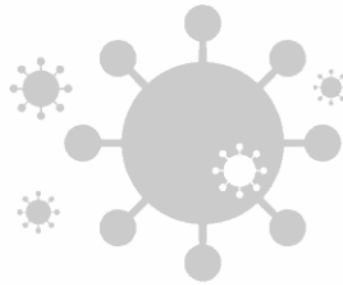

₱5 B

ang **gamay nga gintalana** sang rehimen **Duterte** para sa **rehabilitasyon sang Marawi** bisan kinahanglan sini ang **₱70 bilyon** para ibangon ang syudad kag **makapauli na ang mga residente**. Sang **2020, ₱3.5 billion** man lang ang gintalana sang gubyrerno.

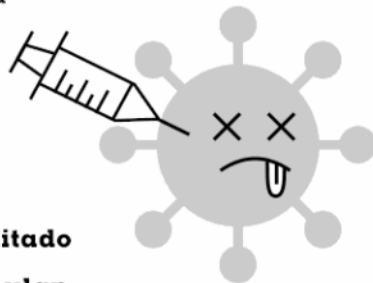
₱3.6 T

ginatantya nga lab-uton sang halit dulot sang **pandemya nga Covid-19** kag sunud-sunud nga mga **bagyo** sa tuig **2020**.

94.5% kag 95%

epekto sang ginaeksperimento nga mga bakuna batuk sa **Covid-19**, suno sa mga higante nga kumpanya sa parmasyutika nga **Pfizer/BioNTech** kag **Moderna**. Nagpangayo ang Pfizer sang awtoridad sa **US** nga magbakuna sa **limitado** nga grupo sang mga **tawo subong nga bulan**.

₱83 bilyon

pondo sang DSWD nga **wala ginpanagtag** sa mga tawo sa panahon sang **pandemya kag kalamidad**. Lakip diri ang **₱1.5 bilyon** halin sa **Bayanihan 1 kag 2**.

1.9 M

(1 sa kada 10)

pusisyon kag **trabaho** sa **burukrasya sibil** nga **wala ginapun-an** sa tunga sang **kawad-on sang trabaho** kag **kinahanglanon** para palaparon ang **serbisyo publiko**.

1 sa kada 5

pasyente nga **nalatnan sang Covid-19** nakaagi sang **problema sa pamensaron** sa sulod sang **90 adlaw pagkatapos magbalatian. Anxiety** (sobra nga pagkabalaka), **depresyon** kag **insomia** (di makatulog) ang masami nga problema nila.

Mangunguma, ginpatay; 16 gin-aresto

ISA KA MANGUNGUMA ANG ginpatay kag 16 ang arbitraryo nga gin-aresto sang mga elemento sang Armed Forces of the Philippines sa nakalipas nga mga semana.

Pagpatay. Ginluthang kag napatay sang mga elemento sang 85th IB ang lider-manugniyog nga si Armando Buisan sa Barangay Santa Maria, Catanauan, Quezon sang Nobyembre 14. Si Buisan, 60, residente sang Sityo Luyahan, Barangay Magsaysay, General Luna kag tsirman sang Coco Levy Fund Ibalik sa Amin sa nasambit nga banwa.

Halos tatlo ka dekada nga gintib-ong ni Buisan ang kinamatarung sang mga manugniyog. Antes patyon, nagpanawagan ang grupo sang biktima nga pataason ang presyo sang kopra kag maghatag sang ayuda ang gubyrno bangud sa nagsulunod nga mga bagyo nga nag-igo sa Bondoc Peninsula.

Istraping kag pag-aresto. Wala kaluoy nga ginpalukpan kag gin-aresto sang nagaoperasyon nga mga suldado sang 58th IB ang anum ka mangunguma, lakip ang tatlo ka menor-de-edad, sa Sityo Lanesehon, Barangay Bunal, Salay, Misamis Oriental sang Nobyembre 1.

Pakadto ang mga biktima sa uma

agud mag-ani sang palay sang palukpan sang mga suldado. Pagkatapos sini ginditenir sila sa kampo militar sa baryo. Sa gab-i nga ina, pilit nga ginpapiirma sang kumander sang 58th IB nga si Lt. Col. Canatoy ang mga biktima sang dokumento nga nagasiling wala sila ginsakit sang mga suldado. Nagbalibad ang mga biktima.

Sang gab-i man nga ina, ginreport ang pagpangbakol sang mga suldado sa isa ka sibilyan sa Barangay Tingalan, Opol sa pareho nga prubinsya.

Sa Leyte, gin-aresto sang mga suldado sang 93rd IB kag 802nd Brigade ang pito ka mag-ulutod sa Sityo Utap, Barangay Canlampay, Carigara sang Nobyembre 13. Lima sa ila mga menor-de-edad lakip ang isa ka may balatian. Gindakup sila sang ginreyd sang mga suldado ang ila balay. Gin-aresto man ang ila nga iloy nga si Nora Dionaldo nga ginpasibangdan nga asawa sang isa ka Pulang hangaway. Tubtob kaagahon nga ginkulong upod nila ang 11 pa

nga kalalakihan nga residente. Nagapabilin nga nakadetine si Dionaldo kag ang iya panganay nga si Ernie.

Sa Negros Occidental, duha ka mangunguma nga myembro sang Kilusang Magbubukid ng Pilipinas ang gin-aresto sang 94th IB sa Sityo Basak, Barangay Buenavista, Himamaylan City sang Nobyembre 19. Gin-akusar sila nga mga katapu sang Pulang hukbo kag ginpasakaan sang himu-himo nga kaso san *illegal possession of firearms*. Nakadetine subong ang duha sa Himamaylan City Police Station.

Samtang, 20 boluntir nga pamatan-on nga katapu sang Anakbayan ang iligal nga gin-aresto sang mga pulis sa Vente Reales, Valenzuela City sang Nobyembre 17. Gindakup sila samtang nagahimo sang kusinang bayan bangud kuno sa paglapas sa mga restriksyon sang *lockdown*. AB

Atake sa mga mamahayag

DUHA KA MAMAHAYAG ANG ginpatay, apat ang gin-aresto kag isa ang gin-red-tag sang estado sa nagligad nga duha ka simana.

Ginpatay sang 2nd IB ang lokal nga manunulat nga si Ronnie Villamor sa Barangay Matanglad, Masbate sang Nobyembre 14. Ara siya sa lugar para usisaon ang pagpangagaw sang duta sang negosyante nga si Randy Favis. Ginbalabagan siya sa isa ka tsekpoynt sang militar kag gintiro sa ginpagwa nga engkwentro.

Sang Nobyembre 10, ginluthang ang manunulat kag brodkaster nga si Virgilio Maganes sa Barangay San Blas, Villasis, Pangasinan. Una na siya nga gintuyo nga patyon sang mga

pulis sang 2016.

Sa pareho nga adlaw, gin-aresto kag gindetenir sang mga pulis sa Camarines Norte ang mga brodkaster nga sanday Virgilio Avila Jr. kag Mia Concordia.

Gingamit sang mga pulis ang kaso nga *cyberlibel* nga ginpasaka ni Gov. Edgardo Tallado. Nahilway sila pagkatapos magbayad sang pyansa nga ₱400,000. Ginkasuhan man sang gobernador ang mamahayag nga si Deo Trinidad.

Pareho nga kaso man ang gingamit sa pag-aresto sa brodkaster nga

si Jun Digamon sang Davao City sang Nobyembre 13 kag si Leonardo Hijara sang Surigao del Sur sa pareho nga semana.

Samtang, malisyoso nga gin-angut sang rehimen sa rebolusyonaryong hublag ang manunulat sang Inquirer kag direktor sang NUJP nga si Nestor Burgos Jr. sang Nobyembre 5. Nakabase si Burgos sa Iloilo City.

Ang Pilipinas ang ginakabig nga ikapito nga pinakadelikado nga pungsod sa mga mamahayag sa bilog nga kalibutan suno sa 2020 Global Impunity Index nga ginpagwa sang Committee to Protect Journalists sang Oktubre 28. AB

2 tumandok, una nga biktima sang layi sa terorismo

GINBUYAGYAG SANG NATIONAL Union of People's Lawyers (NUPL) sa Korte Suprema sang Nobyembre 17 ang una nga kaso sang paggamit sang Anti-Terrorism Act (ATA) batuk sa inosente nga pumuluyo. Duha ka Aeta, sanday Jasper Gurung kag Junior Ramos, wala basehan nga ginkasuhan sang 7th ID sang paglapas sang Seksyon 4 (pagpasakop sa mga aktibidad nga may tuyo nga magpatay o manakit) sang nasambit nga layi sang Septyembre. Sang Agosto pa nakakulong ang duha, upod ang duha pa ka Aeta, sa himu-himo nga kaso nga *illegal possession of firearms and explosives*. Gin-aresto sila samtang nagapalagyo sa pagpamomba kag pagpang-abuso sang militar sa ila lugar.

Suno sa NUPL, ang pagpasaka sang kaso balos sang 7th ID sa mga sibilyan pagkatapos napatay ang isa ka suldado sa pag-ambus sang Bagong Hukbong Bayan sa ila yunit sang Agosto 21. Ginapamatud-an sang kaso kon paano mahimo gamiton ang ATA agud tikuon ang mga ebidensya kag kabigon nga “terorista” ang mga kritiko kag kaaway sang gubyrerno.

Sa ngalan man sa pagtapna sang “terorismo”, gindumilian sang Anti-Money Laundering Council (AMLC) nga hulagong sang Rural Missionaries of the Philippines (RMP) ang mga natipon nga kwarta sa 22 *account* sa bangko. Iligal nga ginhunong sang AMLC ang mga *account* sang RMP halin Disyembre 2019 tubtob Oktubre sining tuig base lang sa petisyon sang National Intelligence Coordinating Agency.

Mga krimen sa gerang agresyon sang Australia sa Afghanistan

GIN-AKO NI AUSTRALIAN Defense Chief Gen. Angus Campbell sang Nobyembre 17 nga dalahig ang mga suldado sang Special Air Service (SAS) sang Australia sa brutal nga pagpatay sang 39 sibilyan halin 2005 tubtob 2016. Naathag sa imbestigasyon nga mga bihag kag mangunguma ang ila mga ginpatay, kag indi mga kombatant.

Nahayag ini pagkatapos ginpubliko ang resulta sang apat ka tuig nga imbestigasyon nga ginpangunahan sang isa ka huwes. Lakip sa mga kaso nga nabuyagyag ang mga pagpatay nga ginhimo bilang kabahin sang tradisyon nga “bleeding” sang SAS kon sa diin pwersahan nga ginapalut-hang sa mga suldado nga bag-o nga deploy sa Afghanistan ang isa ka bihag. Nausisaan man nga nadalahig ang mga suldado sa pagtanom sang mga ebidensya nga armas kag gamit pangkomunikasyon para paggwaon nga napatay ang mga biktima sa lehitimo nga mga engkwentro. Ginaimbestiga subong sang pederal nga pulisya sang Australia ang 19 nga suldado nga nadalahig sa mga krimen.

Upod nga nagpasilabot ang Australia sa Afghanistan sang 2001 sa idalom sang gerang agresyon sang US nga ginhimo sa tabon sang “kontra-terorismo”. Tubtob subong nagapabilin nga nakadeploy ang mga suldado sini, upod ang linibo pa nga suldado nga Amerikano, sa pungsod.

Dumog sang mga pasista sa Bukidnon kag Lanao del Sur

GINDUMOG sang 900 suldado sang 82nd IB, 51st IB, 58th IB, 1st Special Forces Battalion kag Scout Rangers ang mga barangay sa lindero sang Talakag, Bukidnon kag Tagoloan II, Lanao del Sur sang Oktubre 15-21.

Nag-atake sa mga barangay sang San Rafael, Lemonsudan kag Kibulag sa Talakag sang Oktubre 15 ang mga suldado sakay sa lima ka trak kag duha ka *armored personnel carrier* (APC). Nagpwesto man sang duha ka kanyon sa lugar. Masunod nga adlaw sa Tagoloan II, 16 ka trak sang militar ang nagdumog sa Barangay Pinilayan, luwas pa sa tig-duha man ka APC kag kanyon. Nadugangan pa ini sang apat ka trak sang suldado kag walo ka trak sang suplay sang masunod nga adlaw.

Makaligid ang isa ka semana, tatlo ka adlaw man nga ginlabugay sang 5th IB ang mga baryo sang Maguing, Lanao del Sur. Wala kaluoy nga nagpalupok sang 60mm kanyon ang mga suldado. Pwersahan man nga ginpasurrender ang mga residente.

Liwat nga nagdagsa sa Barangay Lemonsudan ang lima nga KM35 nga trak kag 10 pa nga salakyan sakay ang mga suldado sang Oktubre 31. Nag-serbi sila nga pwersa pangseguridad sa pag-abot sang meyor sang Talakag kag ni Communications Sec. Martin Andanar.

Badyet sang AFP, gindugangan pa sang Senado

GINPADAKU ANG BADYET sang Armed Forces of the Philippines (AFP) para sa 2021 halin ₱208.7 bilyon pakadto ₱215 bilyon sa pagpamati sang Senado sa hagna nga badyet sang Nobyembre 20. Isa sa gindugangan sang pondo ang modernisasyon sang AFP halin ₱25 bilyon padulong P83 bilyon (dugang nga ₱58 bilyon).

Pila pa nga gindugang sa badyet sang AFP ang ₱5 bilyon nga pondo nga “di programado” nga wala sang kinatuhay sa *pork barrel* sang Kongreso, ₱2 bilyon para sa pagbakal sang duha pa ka daku nga eroplano kag ₱2 bilyon para sa gamit sang 11th ID. Sa idalom sini, ₱800 milyon ang gintalana para sa pagbakal sang mga bomba kag bala para sa mga eroplano kag helikopter panggera. May nakatalana man nga ₱190 milyon nga pondo nga “pangsuporta” sa National Task Force to End Local Communist Armed Conflict. Ini sa pihak sang nagabaskog nga panawagan nga kuhaan sang pondo ang amo nga *task force* kag italana sa ayuda kag rehabilitasyon sang mga nahalitan sang pandemya kag kalamidad ang badyet sini.